

در فضیلت مدنیت

نگاهی به نامدنیتهای سیاسی و اجتماعی در ایران

حسن قاضی مرادی

کتاب‌آمه

سرشناسه	قاضی مرادی، حسن. ۱۳۳۲
عنوان و نام پدیدآور	: در فضیلت مدنیت: نگاهی به نامدنیتهای سیاسی و اجتماعی در ایران.
مشخصات نشر	: تهران: کتاب آمه، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۹ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۵۷-۰۶-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیا.
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: جامعه‌ی مدنی -- ایران.
موضوع	: تحولات اجتماعی -- ایران.
رده‌بندی کنگره	: JC ۳۳۶/ق۲۵۵۴ ۱۳۸۸
رده‌بندی دیویی	: ۳۲۰/۱۰۱
شماره کتابشناس ملی	: ۱۷۵۵۸۱۲

کتاب آمه

در فضیلت مدنیت

نگاهی به نامدنیتهای سیاسی و اجتماعی در ایران

نویسنده: حسن قاضی مرادی

hassan.ghazimoradi@yahoo.com

طراح جلد: ابراهیم حقیقی

چاپ یکم: زمستان ۱۳۹۱

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی بهمن

بلوار کشاورز - نبش کارگر - پلاک ۳۰۸ تلفن: ۶۶۹۳۹۲۳۵ - تلفن فروش: ۶۶۴۱۱۳۲۹

Email: amehpub@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۵۷-۰۶-۴

کلیه حقوق محفوظ است

بها: ۱۰۰۰۰ تومان

فهرست

پیش‌گفتار.....	۷
فصل یکم: در معنای مدنیت و نامدنیّت.....	۱۱
۱- دو وجه مفهوم مدنیت.....	۱۶
۱-۱- مدنیت سیاسی.....	۱۷
۲-۱- مدنیت اجتماعی.....	۲۰
۲- دو وجه مفهوم نامدنیّت.....	۲۳
۱-۲- نامدنیّت سیاسی.....	۲۳
۲-۲- نامدنیّت اجتماعی.....	۲۶
ضمیمه فصل یکم: برخی ریشه‌های نامدنیّت در ایران معاصر.....	۲۸
فصل دوم: نامدنیّت سیاسی و اجتماعی در ایران.....	۴۹
۱- نامدنیّت سیاسی در ایران.....	۴۹
۱-۱- نامدنیّت سیاسی حکومت استبدادی.....	۵۰
۲-۱- نامدنیّت سیاسی مردم در برابر حکومت استبدادی.....	۹۰
۳-۱- نامدنیّت سیاسی در میان مخالفان حکومت استبدادی.....	۱۲۹
۲- نامدنیّت اجتماعی در ایران.....	۱۴۸
۱-۲- نارواداری اجتماعی.....	۱۴۹
۲-۲- نامدنیّت در محیط‌های کار.....	۱۶۶
۳-۲- کلبی‌مسلکی اجتماعی.....	۱۷۸
۴-۲- کینه‌توزی.....	۱۸۸
۵-۲- ریاکاری.....	۲۰۲
۶-۲- خودمداری.....	۲۱۷
پی‌گفتار: گسترش حوزه‌ی عمومی.....	۲۳۷
حوزه‌ی عمومی و مدنیت سیاسی و اجتماعی.....	۲۳۷

۲۴۴.....	گسترش حوزه‌ی عمومی
۲۶۵.....	منابع فارسی
۲۶۸.....	منابع انگلیسی

www.ketab.ir

پیشگفتار

سخن گفتن از مخاطره‌ی نامدنیّت و ضرورت تلاش برای گسترش و تحکیم مدنیّت در جامعه شاید چندان بااهمیت دانسته نشود. چنین دریافتی ممکن است ناشی از خلاصه کردن مفهوم مدنیّت در رفتار و گفتار توأم با احترام و نزاکت با دیگران باشد. هرچند این نگاه حدّاقلی دربردارنده‌ی بخشی از این مفهوم است اما نه مدنیّت را می‌توان در چنین کرداری خلاصه کرد و نه نامدنیّت را در کردار ضد آن.

مفهوم مدنیّت در اندیشه‌ی سیاسی-اجتماعی با مفاهیم تمدن و شهروندی در پیوند است. از این‌رو، این مفهوم، صرفاً، مفهومی اخلاقی نیست که بتوان آن را فقط با کردارهای اخلاقی مشخص کرد، بلکه مفهومی ناظر بر سامان سیاسی و اجتماعی است؛ سامانی که بر زمینه‌ی تفاوت‌ها و تمایزهای بسیار گوناگون میان افراد، قشرها و... طبقات اجتماعی و نیز میان حاکمان و مردم و تعارض‌های برآمده از این تفاوت‌ها الزامی می‌شود. چه در عرصه‌ی سیاست و چه در حوزه‌ی جامعه همواره منافع و مصالح گوناگون، متفاوت و گاه متضادی وجود دارند که، چه بسا، در تعارض و ستیز با هم قرار می‌گیرند. در حوزه‌ی سیاست و جامعه ممکن نیست تمایز، انفکاک، اختلاف، تضاد و بنابراین، تعارض و ستیزه وجود نداشته باشد. مسئله‌ی مدنیّت، در اساس، عبارت است از جستجوی پاسخی مسالمت‌جویانه و روادارانه برای این ویژگی اجتناب‌ناپذیر سیاست و اجتماع. از این رو، مفهوم مدنیّت، در اساس، مفهومی سیاسی-اجتماعی است.

در این رساله مفهوم مدنیت، و ضد آن نامدنیّت، را همچون مفاهیمی سیاسی-اجتماعی در نظر می‌گیرم. می‌کوشم با تأکید بر برخی از وجوه این دو مفهوم نگاهی بیندازم به وضعیت نامدنیّت سیاسی و اجتماعی در جامعه‌ی ایران. پرداختن به این موضوع را از این رو بااهمیت می‌دانم که معضلم در جوامع در حال گذار به جوامع متجدد-از جمله، جامعه‌ی ما- این گذار فقط در مسیر دموکراسی‌سازی (= دموکراتیزاسیون) به انجام می‌رسد. در چنین جوامعی هرچه پیشینه‌ی سیاست، مناسبات اجتماعی و فرهنگی استبدادی و غیردموکراتیک طولانی‌تر و ماندگارتر باشد نامدنیّت‌های سیاسی-اجتماعی به میراث رسیده از آن پیشینه‌ی تاریخی روند دموکراتیزاسیون در امروز را با مشکل‌ها و بحران‌های سخت‌تر و عمیق‌تری مواجه می‌کند. پس، تأکید بر این نامدنیّت‌ها و تلاش برای جایگزینی آن با مدنیّت سیاسی و اجتماعی را در جهت غلبه بر مشکل‌ها و بحران‌های سیاسی و اجتماعی جامعه‌ی در حال گذار و پیشبرد روند دموکراتیزاسیون می‌دانم.

در فصل نخست با تأکید بر مهم‌ترین هنجار مدنیّت، دو وجه سیاسی و اجتماعی این مفهوم و، در ارتباط با آن، دو وجه سیاسی و اجتماعی نامدنیّت را بررسی می‌کنم. در فصل دوم در دوبخش به برخی از جلوه‌های نامدنیّت سیاسی و اجتماعی در جامعه‌ی مان می‌پردازم. پی‌گفتار را نیز به موضوع گسترش حوزه‌ی عمومی به عنوان عامل اساسی گسترش و تحکیم مدنیّت سیاسی و اجتماعی اختصاص داده‌ام. خواننده در مطالعه‌ی این سه جزء کتاب درمی‌یابد که بسیاری از موضوع‌ها به اجمال بررسی شده است. دلیل عمده‌ی بررسی اجمالی بسیاری از موضوع‌ها، تلاش برای کاستن از حجم رساله بوده است. از جمله، به همین دلیل است که خواننده قطعاً جلوه‌های دیگری از نامدنیّت‌های سیاسی و اجتماعی در جامعه‌ی مان را می‌یابد که در این رساله بررسی

نشده‌اند. به علاوه، با این مسئله مواجه است که در چنین رساله‌ای لازم بود تا بحث مفصل‌تری در موضوع هنجارها و جنبه‌های مختلف مدنیت سیاسی و اجتماعی مطرح شود. چنین کمبودی در رساله وجود دارد. پیش از نوشتن رساله تصمیم داشتم تا فصل سوم را به این بحث اختصاص دهم. اما فصل دوم رساله حجمی بیش از آنچه در نظر داشتم یافت.

از دوستانی که متن تایپ شده‌ی رساله را با رویکردی انتقادی خواندند و نکاتی را متذکر شدند که در تصحیح مضمونی و ویرایشی رساله مؤثر بود سپاسگزارم. از توجه مشفقانه‌ی خانم رمزی در تایپ متن و پیگیری‌های رفاقت آمیز دیگر همکارانم در نشر کتاب آمله نیز متشکرم.